

blijft het — misschien daardoor? — wat aan den buitenkant van den mensch. De ruimte is aftastbaar duidelijk, maar men raakt er niet vertrouwd. Hals grijpt niet diep; ook in zich zelf niet. Jaar in jaar uit gaf Rembrandt zich rekenschap, maar dien stuggen, pijnigenden ernst en dat verantwoordelijkheidsbesef tegenover zichzelf bezat de Haarlemsche schilder in dit opzicht niet. Het verwondert dan ook niet dat hij zichzelf slechts een enkelen keer schildert — twee-, driemaal hetzelfde, replieken, geen copieën van anderen misschien. Het bewijs dat hij het is, werd wel geleverd, maar uit het ongerijmde.... omdat het wel niemand anders voor kon stellen dan den schilder zelf. En toch, de klopp van het hartebloed is overal, in elk portret is het aanwezig, gul is een woord dat zich herhaaldelijk en bij voorkeur noemen laat. Maar er is geen droom, geen stille overpeinzing; het zich zacht verwonderen, de mijmering, de fantasie; dat alles is afwezig. Het is afwezig bij de beeltenissen van het kind, in het schaarsche landschap. Er is volop leven en toch geen ruim, verruimend levensgevoel, het is tenslotte wat benepen en beperkt. Het naakt heeft hij niet geschilderd, het afzonderlijk landschap evenmin, geen bloemstuk — een los, een grootsch stillevens, nimmer. Een vrije compositie, een verbeelding van het leven, een historie of een bijbelsch gegeven, het viel buiten zijn gezichtskring. Wij kennen zijn Christus niet, wel de facies van niet minder dan vijftien predikanten. Heeft hij meer dan eens zijn vrouw geportretteerd? Of een van zijn vele kinderen? Van de weinige gestalten die een min of meer vasten vorm voor ons hebben verkregen, blijft de nar ons bij. Maar ook dan, waarschijnlijk is ook hij toch eerder een gewoon portret, zooals die visschersjongens, meisjes en kinderen portretten waren, eerder afbetalingen op schuld dan innerlijk noodzakelijk gevoelde veroveringen op het jeugdig leven. Het is benauwend te bedenken dat het oeuvre van Frans Hals buiten de portretopdrachten om slechts uit een enkel jeugdwerk zou bestaan. De schilder, die veel later nog eens het voorbeeld zou worden voor den modernen kunstenaar, die er zoo vrank, jolijtig en onbekommerd op los heeft geschilderd met levensblijheid en vol levenslust — gaan wij het eerlijk na, dan is geen belangrijk werk op te noemen buiten die betaalde opdrachten om. Dan is Hals een schilder, zóó gebonden en afhankelijk van juist die opdracht als vrijwel van geen anderen 17e eeuwsehen schilder in Holland denkbaar is. Nu, terwijl wij niet alleen den toets en de treffende gelijkenis plegen te bewonderen, maar ook iets van den kunstenaar en zijn verhouding tot het leven om hem heen willen trachten te begrijpen, nu blijkt bij een langer toeven temidden van een reeks van werken, dat hier toch een wrevel moet hebben gewerkt en een plotseling gevoel van willoos worden en onbevredigd zijn, tijden van inzinkingen, die aan een melancholicus doen denken, een weinig hoopvolle, die telkens weer impulsen moet ontvangen om creatief te blijven. Hals is een begenadigd virtuoos, maar hij is het vaak tegen wil en dank. Temidden van die reeks van beeltenissen voelt ge dat dit het was wat hapert. Er is een